

HYPERICUM 22, augustus 2022

FWT-FLORON

Inventarisatie Hemelboom (*Ailanthus altissima*) in Hengelo

Jan Zwienenberg

Inleiding

In de FLORON Nieuwsbrief van juli staat een oproep om de hemelboom te inventariseren omdat deze op de lijst van invasieve/verboden soorten staat. In 2019 heb ik alle bomen, die op de gemeentelijke lijst (gemeente Hengelo en Woonstichting Welbions) staan, bekeken. Hiervan is een verslag gemaakt en de gegevens zijn doorgegeven via Waarneming. Daar zijn ze blijven staan ondanks een vriendelijk verzoek ze te valideren.

Boom Chopinstraat

In 2020 en 2021 heb ik steeds een deel van de populatie bekeken en ook de uitzaai in kaart gebracht.

In 2022 heb ik alle plekken opnieuw bezocht en alles in kaart gebracht. Dit verslag is het resultaat van de inventarisatie. Hengelo beschikt hiermee over een (bijna) volledig beeld van het voorkomen van de hemelboom.

Informatie over de Hemelboom

De boom is overwegend tweehuizig. Onduidelijkheden over de bestuiving blijven er voor mij (zie verslag 2019). De boom groeit snel en bloeit al na 10

jaar. De verwachte maximum leeftijd ligt tussen 50 – 70 jaar.

De zaden en schors zijn giftig. Er is allelopathie. Dit betekent dat de groei van andere soorten in de directe omgeving verhinderd wordt. De soort heeft weinig tot geen last van ziekten. Honingbijen bezoeken de bloemen voor nectar en pollen. Ik heb er ook zweefvliegen gezien.

Werkwijze

Er zijn eind juli en begin augustus **41** locaties in **16** kilometerhokken bezocht. Dit zijn de locaties van de gemeentelijke lijst (waarvoor mijn dank) en een aantal particuliere bomen, die ik in de afgelopen jaren gevonden heb. Wellicht zijn er nog meer particuliere bomen maar dit overzicht geeft een goed beeld van de omvang in Hengelo.

Per locatie is in beeld gebracht en verwerkt in de app VERA:

Zijn er vruchten? Bij aanwezigheid wordt aangegeven vruchtdragend. Gezien het overwegend tweehuizige karakter van de soort is het in het overzicht een vrouwelijke boom.

Zijn het jonge bomen die nog niet gebloeid hebben en mogelijk vruchten hebben voortgebracht? De jonge bomen kunnen aangeplant zijn of als kiemplant doorgroeid zijn. Ze worden vermeld als vegetatief met in de toelichting jonge boom.

In een omtrek van ongeveer 100 meter is gezocht naar opslag. Deze worden vermeld als kiemplant. Hierbij is niet echt in particuliere tuinen gezocht.

Niet meegenomen is wortelopslag. Deze was beperkt maar bij de boom in de A. Donkerstraat al jaren uitgebreid.

Verschillen ten opzichte van 2019

De jonge bomen langs de Stockholmstraat (plantjaar 2018) hebben gebloeid. De jonge bomen in het Watertorenpark, ook plantjaar 2018) hebben nog niet gebloeid. Als particuliere bomen zijn meegenomen 6 aangeplante bomen bij een wooncomplex in de Jan van Galenstraat. Van twee bomen in particuliere tuinen is de herkomst niet bekend. Beide bomen hadden wel vruchten.

In 2020 en 2021 was mij al opgevallen dat hoeveelheid vruchten per jaar flink kan verschillen. Dit jaar waren er een aantal bomen die in 2019 vruchten hadden maar nu geen enkele vrucht op het moment dat ik de boom bekeken heb. Deze staan in dit overzicht niet vermeld als vrouwelijke boom. (Ze staan in de kolom mannelijk/onbekend).

Mogelijk is er bij deze soort ook sprake van het verschijnsel **beurtjaren**.

Een en ander betekent dat een aantal bomen in 2023 opnieuw bekeken zal worden. Dit zal uiteindelijk zorgen voor een correcte registratie. Zo leek de boom in de Wemenstraat in 2019 mannelijk maar is nu echt vrouwelijk, inclusief kiemplanten.

Uitloop boom Griegstraat

Twee bomen zijn verdwenen en de grote boom aan de Griegstraat is gesneuveld maar loopt goed uit (zie foto). Een voorbeeld van de groei-kracht als er voldoende licht is.

Op alle locaties is gekeken naar mogelijke uitzaai (vermeld als verwildering). De registratie van 2022 komt overeen met mijn observaties in 2020 en 2021.

Verbreiding van de Hemelboom

De vruchten blijven lang aan de boom hangen en kunnen dan volgens de literatuur via de wind verspreid worden over grote afstanden. In Hengelo zie ik

het volgende betreffende bomen met vruchten en de verbreiding hiervan:

Bij bomen die volledig in het groen staan is er nauwelijks tot geen uitzaai.

De jonge planten hebben drie voorkeursplekken:

Aan de rand van heggen etc. Dit zijn plekken vaak in de nabijheid van de boom.

De voegenvullers: in voegen van tegels en de tegels voor muren. Dit zijn plekken tot meer dan 100 meter van de boom. De vruchten worden volgens mij door de wind over de bestrating vervoerd. Tussen de voegen ontkiemen ze. De zaden hebben hiervoor een hoge temperatuur nodig. De stenen zorgen hier voor (kacheloven-effect) en er is mest en water. Het vocht loopt in de voeg en hoopt zich daar op.

In Hengelo zijn dit de plekken met bestrating en daardoor veel kiemplanten op veel verschillende plekken (Venusstraat en omgeving Paganinistraat)

Plekken waar roering in de grond is (Groothuis Oldenzaalsestraat en begraafplaats). Hier zitten concentraties van kiemplanten.

Voegenvuller

Totaaloverzicht (voor specificatie zie bijlage)

Vrouwelijke bomen	40
Mannelijk of nog niet bekend	58
Jonge bomen	11
Kiemplanten	199
Totaal	308

Bevindingen.

Er zijn inderdaad een flink aantal kiemplanten maar de meeste groeien in voegen en nemen daar de plaats in van andere voegenvullers zoals de fijnstralen, *Robinia pseudoacacia* en recent in toenemende mate hanenpoten en *Catalpa*.

Met gericht beheer hoeft het beeld niet waar te worden zoals dat door de exoten-bestrijders wordt geschetst.

Persoonlijk vind ik het heel jammer dat FLORON de Hemelboom beschrijft als een boom met alleen maar negatieve eigenschappen.

Bijlage Ailanthus altissima 2022

Straat	vrou- welijk	man/onbe- kend	jonge boom	kiem- plant	plant-jaar	km-hok
Bronkhorststraat	2	2		2	1977	249-476
Semmelweisstraat		2			1976	249-476
Bevrijderslaantje		1			2006	250-476
Bankastraat	2	1			1963	250-476
Bankastraat (veel opslag op meerdere plaatsen)				16		250-476
Weidehoek				3		250-476
Leefsmastraat (kiemplanten op 7 plekken)	2	6		21		250-477
Henk Lammstraat		1		6		250-477
Eef de Weertstraat	3			2		250-477
Eef de Weerstraat (particuliere tuin)	1					250-477
Stockholmstraat	7	5			2018	250-479
Alexanderstraat		1			2014	251-474
Kuipersdijk			3		2018	251-475
Watertorenlaan			3		2018	251-475
Tichelwerk		1			1970	251-476
Wemenstraat	1			8	2001	251-476
Wemenstraat (tuin Lambertuskerk)			1			251-476
Jan van Galenstraat	2	4				251-476
Oldenzaalsestraat (Groothuis)				11		251-476
Oldenzaalsestraat	1					251-476
Oldenzaalsestraat			1	3		251-476
Kortenaerstraat (particulier)	1				?	251-476
Kortenaerstraat (3 plekken)			1	6		251-476
Weusthagstraat	2				1995	251-477
Weusthagstraat: uitzaal op 4 locaties tot wel 70 m.				15		251-477
Warmelostraat	2	1		5	1965	251-477
Jeroen Boschstraat	1	3		1	1996	251-477
Havezatenlaan				1		251-477
Theo Wolvekampstraat	6	8		3	1995	251-477
Theo Wolvekampstraat (tuin)			1			251-477
Bellinckhof		1			1989	251-477
Toulousestraat	1				1998	251-479
Albistraat		1			1998	251-479
Rabatstraat	1	1			1993	251-479
Libellestraat		1		5		
Magnoliastraat		1			2001	252-474
Lupinestraat		3		9	1972/2006	252-475
W. de Merodestraat	1	1			1998	252-475
Griegstraat		1		6		252-476
Griegstraat (afstand 100 m)				1		252-476
Mozartlaan	1				1957	252-476

Mozartlaan				1		252-476
Frans Lisztstraat		3		3	2004	252-476
Mendelsohnstraat		3		3	2004	252-476
Mendelsohnstraat				9		252-476
Paganinistraat				2		252-476
Paganinistraat				1		252-476
Begraafplaats (Castorweg) Kiemplanten op drie plaatsen.	1			17	2010	252-477
Castorweg (woningen 242-477). Opslag van boom op de begraafplaats.			1	2		252-477
Venustraat/Neptunesstraat	1	2			2001	252-477
Venusstraat/Neptunesstraat (op 6 plekken tot wel 80 meter)				37		252-477
Dasstraat	1				1992	252-478
A. Donkerstraat		1			1972	253-476
K. Gerardstraat		2			1973	253-476
Tom Manderstraat	1	1			2007	253-478
Totaal	40	58	11	199		
Totaal aantal	308					